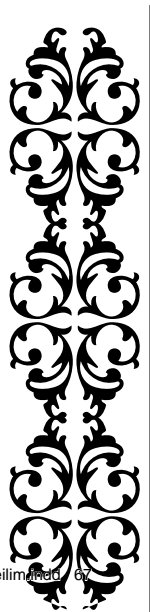

יְאֵה
יְהִי. †

ÊĈ%ÊĊ · „ - Â - ÊĀÊĴ ÊĪ%Ï · † „ ÇĤ Ì Ċ · Ó - †

· È Ì Ë · † Ì Æ È · - È Û Ó Ì ÊĀĀ - Â - È Ì Û Ì Ë · † Ì Æ È Ì %ÓÊ · ~ - È - ~ „ ÊĀ Ì Ċ · Ó - † %
 ÊĀ - Û · Ì - % † ÊĀĀĈĀ - È - È Û Ó - Ì ĀĀ ÊĊ · „ - ÊĀ - È Û Ì „ ÒĀ Ì ,
 · · · ÊĴ , † ÊĀ Ì È - Ó Ì „ ÒĀ % Ì Û Ì Ċ · Ó - † % Ê · „ Ì - Â - Ó

ÊĒ Û „ · † ÊĀÊ „ † Ì - Â - Û † „ ÒĀ · - - Ó † † ÇÛ · Ċ ~ · · ~

Ì , Ì Ā Ó Ì Ë · † % : † Ì Ā Ó % Ì Ì % † - Ì Ā Ì ĀĀ È Ì - Â - ÊĀ Ì · † · Ó Ā Ó - Û - È Û % Ì ,
 - † Ā Ó † Ì Ì · † % ÊÈ Û % Ì Ā - Ó Ì % - Û Ì ÊĴ È Ó ÊĪ Û Ì · † · È - ÊĴ ÊĴ - Ì Ó Ì Ā Ā Ĵ
 % - Û % Ì - Ì È - Ā Û % Ó

Ì - È ÊĴ Ó % Ì % - ÊĀ · % - È

‡ ÊĀ % Ó Ā Ì Ì È - Â - È % - Û % Ì ÊĴ Ì % - Û % · † Ì Ë Û È Ó Ì È Ā † Ì È - † È ÊĴ Ó % Ì Û Ì
 Ê Ó % „ Ā Ì Ì - Ê Û

ÓĈĀ Ì Ā ÊĊ · „ - % Ê · „ „ „ Ċ · † - % : „ ~ % ÊĴ , % Ì Ì % Ì · † „ ÇĤ Ì Ċ · Ó - †

Ì È · ~ · Ó Ì Û % Ì ÊĀ ÊĀ Ì Ì - Ó Ì ÊĴ - ÊĀ Ì ÊĴ Ì ÊĀ - ~ % - Û Ì - ~ È Ì † Ì Ċ · Ó - † % Ì Û Ì
 · · % Ā Ì ÊĪ Ì % - Û Ì - Ì Ì ÊĴ · Ì ÊĀ - ~ % - Û Ì - ÊĴ Ì † Ì · † Ì È · † % Ó Ì Ā ÊĴ ÊĴ Û
 % Ê Ì Û ÓĈĀ Ì ÊĪ Ā Ì ÊĀ - Ì ÊĴ Ā Ì ÊĀ - Ì - Ì È È „ % Ê - Ì Û † ÊĀ ÊĊ · „ - % Ì Û Ì „ Ċ · † - %
 Ê % Ê Ì Û Ì È · ~ · Ó Ì Û %

ÊĴ · ĀĴ ÊĴ ÇÛ Ā Ê Û ÊĴ · © ~ ÇĀ Ó Û Ā Ò Ì È Ā È % ÊĪ Ì - †

- È Û % · † Ì , Ì Ā Ì È Ì % - ÊÈ Û % Ì Ā - Ó · - ÊĀ Ì È - Ì Ë · † Ì ĀĀ È % - ÊĴ Ì Ó - ÊĒ „ Ċ % ·
 ÊĊ Û Ó - % Ì ĀĀ · Ì Ë · † Ì ĀĀ È Ì - ÊĴ Ì † - % Ì Û Ì Ì % Ì ÊĴ · „ % - Û % „ Ó Ì † ÊĀ
 Ê Ā Ì Û %

„ ÇÒ ĀĊ Û - ÊÒ „ ÇĀ Ê Û Ĉ

Ì Ê Ì Û · ÓĀ Ì È Ā , % ÊĪ Ì - % Ó Ì - Ò Û % † - Ì † Ċ - % Ā Ì Ċ · Ó - % Ó Ì - Ò Û Û Ĉ - %
 · Ā Ì Û · Ì - Ā ÊĴ - Ā † Ì Ā - Ó · Ì È - ÊĪ Ë · † - Ì Ā Ì Ā Ì ÊÒ · † ÊĴ Ì † % ÊÈ Û % Ì Ā - Ó ·
 ÊĴ ÊÈ Û % Ì Ā - Ó ·

ÊÊ ÇÈ Û ÊĴ ÇÈ · ĀĴ ÊÒ ÊÒ Ê , ĀĈĀ † % Ó · Ā , † · ĈĀ

Ā Ā ÊĪ - · Ā ÊĴ Ì Ë · † % Ì ĀĀ È Ì , Ā - È Û % Ì Û „ ÒĀ % · † ÊÒ ÊĴ - Ó ÊĴ ÊĴ „ Ā ÊĪ Ì È % Ì - ,
 Ê ÊĴ · - Ì Ì È - Ā Û - „ Ā Ì % † ÊĀ % Ó Ā % Ó - Ì Ā -

· Ċ · ÊĴ , Ā È Ó Ì Ë · † % · † Ì Ā Ì † Ì - ĀĴ Ì Ā Ì Ì ÊĴ Ì Û , Ā ·

ÊĊĀ % ÊĴ , ÊĴ ÊĪ † · ÊĪ - % , ÊĴ ÊĴ · Ì † Ā Ó - · - † ÇÛ ĀĈ Ì - Ċ ·

· Ā Û È Ì % Ì - ÊĀ Ì ÊĴ Ì Û Ó - Ó „ Ê · Û Ê Ì - Û † ÊĴ Ó - Ì Ë · „ % Ì - „ Ì Ā Ì % - † Ì † Ì Ā Û
 ÊÊ „ % - Ā „ È - Ì „ Ì Ā È † Ì † % Ċ · ~ % Ì Û

ÊĴ ~ ÇÒ ÊĊ ÊĀ ÊÊ Ê Ó † È † Ī Ā · ÇÒ ĀĊ Û - ÊÒ „ ÇĀ Ê † Ċ Ó -

È · „ · † - Û ÊĊ ÊĀ Ì Ì Ó % „ Ā „ È · „ Ā Ì Ó - Ì Ā Ì Ċ - % Ó % · † Ì Ā Û · Û È Ì - Ò Û † Ċ Ó - %
 ÊĀ † ÊĪ Û · „ Ā ,

Ā È Ā Ì Ì „ † ÊĴ · Ā Ì %

E E O E ~ % O A E † ~ - O B O A O O E † O A A E - c † ~ . C U A C I ~ C A O ±
E . „ I I E A E A O U I . † % ~ „ U ~ „ I I B O A O I O E †

A I ~ † . ~ E I A E I . † O A A E E - - O † ~ . C U E C I I ~ ±±
E I I I I E E A I A E - . I ~ % † - % A A ~ † - U U I . † % I †

O ~ E E U A A A E B - O † ~ % C O . A † % I A . % O O E U I „ † % ~ - A : ±
E I I I I E A E O O I A ~ † . U U O ~ E U ~ † E 1 C E %

„ B O . % O % O % C „ , % C O B O E C E ~ I A - E U E I † 1 E ~ . C A ~ ±
A E U I - . „ I ~ A O A A U I % ~ ~ O I . † % ~ - I E I †

% I A A A I . † O 1 A A A ~ A E E E A I I % O A A E B - O † A . C U E C I I ~ ±±
I I I % C „ A A

‡ - O B O % I ~ O % † A % ~ † c E U E ~ % O E . I U , A . A : A c : A † E E U O „ A O U I . E A I . † % O E †
E . ~ I A I - O A I I E ~ A c : % O E † † E ~ % A A c : % O E U O I A I . E A A E † A A E % O E I U

E I ~ E I A A . A E E C U B O ~ C A O , C U ~ c † ~ ±±

- . „ % I A A I A I . † I „ E % I O E † ~ ~ „ A O E , † A % O A E ~ % O † - O B O % ~ ~ - E U ~ c † - %
E I A A . A I . † . - † E A A U O ~ O ~

. C O U C A ~ A † C O A C U ~ B O „ C A E † C O - ±
E c † - I I %

I B O A O I ~ A A E ~ O E I E . A U I E I . † % ~ % A ~ I E A U % A ~ % E A † „ B O
B O . A E O % A ~ I U , A . A % % A I A I A O % I E O A † I B O A O % A

‡ A % ~ I - c ~ † C U E C A H I O U O % I U A E C % d ~ % ~ O . † C U A C E O E „ % O O ±
B O c ~ A O A . . A E . A U

- . „ % ~ † A E A % E A U E . A A . U E I E I . † % ~ A E ~ % A I E . A U I U % I A I E . O A U I E I . † %
A † O ~ O I E I . † % ~ A % ~ U O % : A A U % A ~ O E † A A ~ A E I

% ~ O I A I A B A B † % d I % I . † , C E ~ - U I c . O - ±

I E I . † I A E . I c . O - % O I A A c . O - % d U O ~ O † E A O % O A O B O I . † % O E . O - % O H I I
E A „ „ O d ~ - U . B O „ O † E

% C U ~ B O „ C A E U C A ~ A B , ^ % O O A E B O E B I . † O . - A ~ . . C U † C I ~ C A O ±
. C O

E - A † I A E „ U I E A ~ - † - I U A ~ „ A A . C E I ~ O I I † A . † I U I . † % : † I A I ~ - U †
E A ~ ~ - O A † . C E A

A E A I I „ † O E ~ A I %

%̄ Ū%Ā ̄%̄ Ā † İ ÇÙ İ ĒĒ%̄ ~ ,

ĀĒ Ō Ā İ † İ ĀĒ Ĩ İ %̄ İ Ē Ā † %̄ İ Ē Ō Ē Ē . İ Ā İ Ō İ Ē Ō %̄ Ē

Ē ~ ÇÒ Ē ÇÙ Ē ĒÒ . ÇŌ ±

· ÒĒ İ . ĒĒ Ā Ē Ē Ā Ō%̄ Ē Ō Ā Ĩ , %̄ Ō%Ā Ē Ā İ Ō † Ē%̄ : ~ Ē Ō Ā İ Ē Ē Ā İ † İ Ē Ō Ā Ĩ%Ā Ĩ Ā
†%̄ † İ ~ : ~ %̄ İ Ē Ĩ Ē Ē Ē Ē Ō Ō Ō İ „ Ā † Ē Ā , † Ā%Ā : ~ İ Ĩ : Ō İ%̄ Ē İ İ Ĩ . †%̄
Ē Ē Ū Ē ~ %̄ Ē Ū İ †%Ē Ē „ Ē Ĩ ~%Ē Ē Ē Ē Ē Ĩ Ĩ %̄ Ā † İ Ĩ Ā . . . † Ē%̄ Ū . Ā Ĩ . † İ

Ē Ĩ İ Ĩ Ā Ā ~ Ĩ Ĩ † İ ~ Ē Ē ,%Ā „ , ÇÒ Ā ÇÙ Ē ĒÒ „ ÇĒ Ē Ū ÇĀ Ĩ Ĩ , Ē † Ū Ç Ē Ē Ā , Ē Ā

Ē . †%̄ Ē Ō . „ Ā Ĩ İ † İ Ĩ İ Ē%Ā

א מצות עשה של דבריהם לבקר חולים. ולנחם אבלים. ולהוציא המת. ולהכניס הכלה. וללוות האורחים. ולהתעסק בכל צרכי הקבורה. לשאת על הכתף. ולילך לפניו ולספור ולחפור ולקבור. וכן לשמח הכלה והחתן. ולסעדם בכל צרכיהם. ואלו הן נמילות חסדים שבנופו שאין להם שיעור. אע"פ שכל מצות אלו מדבריתם תרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך. כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים. עשה אתה אותן לאחריך בתורה ובמצות:

ז יראה לי שנחמת אבלים קודם לבקור חולים. שנחום אבלים נמילות חסד עם החיים ועם המתים:

ז יראה לי שנחמה אבלים וכו'. אם לא שאמר רבינו כי ימי אומץ אימכא דנקוד חוים קודם שיש בו כאלו שופך דמים דלמך רב דימי כל המנקה את החולם נודם לו שיחיה ונחמה אבלים יום ביום חד מהני:

אמר רב חסדא נפשו של אדם מתאבלת עליו כל שבעה שנה ונפשו עליו תאבל וכתוב ויעש לאביו אבל שבעת ימים אמר רב יהודה דמת שאין לו מנחמין הולכין ו' בני אדם ויושבין במקומו הוא דשכיב בשכבותיה דרב יהודה לא היו לו מנחמין כל יומא הוא דבר רב יהודה בי עשרה ויחבי בדוכתיה לאחר שבעה ימים איתחזי ליה בחלמיה דרב יהודה ואמר ליה *תנוה דעתך שהגדת את דעתי

דף קנ"ב ע"א מת שאין לו מנחמים ר"ל שאין לו אבלים שיהו צריכים לנחמם באים עשרה בני אדם כל שבעה ויושבים להם בבית שמת שם ובאים אחרים ומקיפים אותם כאלו הם הצריכים לנחם וזה הוא כבודו של מת.

ד *מת שאין לו אכלים ל:זתנחם. באים עשרה בני אדם כשרין ויושבין במקומו כל שבעת ימי האבילות. ושאר העם מתקבצין עליהן. ואם לא היו שם עשרה קבועין בכל יום ויום מתקבצין עשרה משאר העם ויושבין במקומו:

ד מת שאין לו אכלים וכו'. כתב הרמב"ם
 א שאין לו שם פ"ב. גמלה טווח
 הגמול שהבין בדברי רבינו שצריך שאלוהים
 פשרה יהיו קבועים עם אחד במקום האכל
 שמו שהאכל קטע עם כל היום וכן או כשרה
 פשיה עם פשרה קבועים כל היום ובעלין
 מתקבצין אלא כשנר כותף עורך העולם לנפול
 הכבדא נמורה הוא דאין לרך פשיה וישבין עם כל היום טלו אלא בשפה עורך בני אדם באים לנחם אכלים וכן נהנו הכל לא רשע ולא שמשו פשיה וישבין עם בקביעות כל
 היום טלו ולא לא כשר כחכמי ים לדברי רבינו שם ועף כדליתא בשנת פירק הוואל ובעל מנדל טח העסיק הכל ולא ירד לשוף דעם אראב"ד ז"ל:

ד מת שאין לו אכלים וכו'. מ"ט רבינו שהעשרה נעשים כאכלים ושאר העם מנחמים להם קשה מדין לו זה דבגמ' שנת (דף קג"ב) לא אמרו אלא דהם באים עם ולא שיהיו כמהנחמים ומסין כן השיג עליו הר"א ז"ל בהשגחה וכתב שאין לזה שורש ומשמע מדברי רבינו דמימרא דרב יהודה דהמר מה שהיו לו מנחמים וכו' ועובדא דההוא דשכיב בשבועותיה חרטי מלי הוו דטירוש המימרא הוא שיבא פשרה שיבין קבועים לסיחם כמהנחמים וכל העם באים לנחם להם ועובדא הוי שלא מלא רב יהודה קבועים שיהיו לפולם עם כמהנחמים ויבואו כל השבעה ימים עם כדרך האכלים אלא בכל יום מקבין פשרה ויהי בל עם ואע"פ שלא היו פשרה קבועים כל השבעה ימים ועשרה שבאו ביום אחד לא היו באים ביום אחר ונמנלו שאין אלו כמהנחמים כיון שלא היו באים כל הימים כדרך האכלים בכל הימים המנחמים להיות עם כל שבעה והדין שמי שכתב רבינו והם לא היו עם קבועים וכו' ינה לו מעובדא דר"י. ומ"מ לא מלאמי טעם נכון לרבינו מי דהקו לפרש כן דלמי הנראה עובדא ומימרא חד מילתא הוי ואין הכוונה שיהיו העשרה כמהנחמים אלא שיבאו עם להיות במקומו:

א כתב הרמב"ם באין י'
 בני אדם כשרים
 ויושבים במקומו ושאר
 העם מתקבצין עליהם
 ואם לא היו שם קבועין
 בכל יום מתקבצין י'
 ויושבין במקומו מכאן
 ראיה שהאכלים צריכין
 להתאבל במקום שיאכל
 נשמתו של מת כי בלוחו
 מקום שמת הנפש מתאבלת
 ושם צריך לתת לה הנחומין
 והכי עבד רב יהודה
 לההוא גברא דשכיב
 בשבועותיה דלא הוה ליה
 מנחמין דאזל ויתב במקום
 שמת עם י' אנשים כל
 ז' ימי אבילות יש טעם
 לומר דהתנחומין שהמת
 מקבל בחוץ אולם ז'

ימים כשהתאבלת נפשו
 היינו ההפלה שמתפללין
 במקומו בעשרה כי אז
 השכינה היא עם דשכינה
 אבי עשרה שריא והייט
 דיקט רב יהודה י' אנשים
 לעמוד במקום שמת ההוא
 גברא כדי להתפלל
 במקומו דזה היה לו
 תנחומים דאי לא תימא
 הכי למה נקט רב יהודה
 י' מיהו נראה דכל התנחומין
 בני אפי' בלא תפלה דהכי
 מביטע ששט ההלכה והלכך
 אפי' לא הניח אלא אשה
 שאין מתפללין ביי בעדה
 כיון שצריך לעשות לה
 תנחומין סגי :

**ג' מת שאין לו אבלים להתנחם באים עשרה בני
אדם כשרים ויושבים במקומו כל ז' ימי האבלות
ושאר העם מתקבצים עליהם ואם לא היו שם
עשרה קבועים בכל יום ויום מתקבצים עשרה
משאר העם ויושבים במקומו :**

הנה ולא ראיתי נוהגין כן ומחוב נמכר' (ב) נוהגים (ג) להספול
בעשרה כל ז' במקום שנפטר שם האדם א והיינו על אדם שלא
היה קרובים ידועים להאבל עליו אלא יש לו כשום מקום שמחאנלים
עליו אין צריך (וכמו ראוי לנהוג) :

יא.

ניחום אבלים ע"י הטעלעפאן

ובדבר אם מקיים מצות נחום אבלים ע"י הטעלעפאן,
הנה בנחום אבלים איכא תרתי ענינים חדא לטובת
אבלים החיים שהם טרודים מאד בצערם מחוייבין
לדבר על לבו ולנחמו שבשביל זה הרי ג"כ מחוייבין
לילך לביתו למקום שהוא נמצא, ושנית לטובת המת
כדאיכא בשבת דף קנ"ב א"ר יהודה מת שאין לו
מנחמין הולכין עשרה בנ"א ויושבין במקומו ומסיק
עובדא דמת שאין לו מנחמין שבכל יומא הוה דבר
ר' יהודה בי עשרה ותיתבי בדוכתיה ואיתחזי ליה
בחלמו דר' יהודה וא"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתך,
הרי ממילא ידעינן דכשיש מנחמין איכא בזה גם טובת
המת, ומטעם זה כתב הרמב"ם בפ"ד מאבל ה"ו יראה
לי שנחתם אבלים קודם לבק"ח שנחום אבלים גמ"ח
עם החיים ועם המתים, ופשוט שאיירי הרמב"ם כשידוע
לו שיש שם מי שיעשה צרכי החולה דא"כ אף שיש
שם בנחמות אבלים תרתי ואפילו היה יותר מזה היה
צריך לילך אל החולה דפק"ג דוחה כל המצות, ואף
ת"ת שא"ר יוסף במגילה דף ט"ו שגדול מהצלת
נפשות מ"מ דוחין ת"ת ואפילו של רבים להציל נפש
מישראל, אבל כוונת הרמב"ם הוא דמצד חשיבות
המצות מצד עצמן הרי נחום אבלים קודם מבק"ח שאית
בה תרתי שלכן כשליכא ענין פק"ג שידוע שיש שם
מתעסקין שעכ"פ חייב כל אחד לבקר החולה צריך
לילך לנחם האבלים ול"ק כלום מה שהקשה הרדב"ו
מהא דבק"ח יש בו ענין פק"ג, ואולי סובר הרדב"ו
דמאחר דאיכא לפעמים בבק"ח ענין פק"ג יש להאדם
להקדים תמיד בק"ח קודם נחום אבלים כדי שלא
יבא לטעות איהו פעם וגם אולי בלא זה אלא כדי שיתרגל
לידע דחולה שהוא חי קודם ולא יצטרך לאמוד בכל
פעם שיודמן בזה. אבל משמע לי שהרדב"ו סובר שאף
בידוע שיש שם מתעסקין בצרכי החולה מ"מ מצד מצות
בק"ח לבד שמתפלל עליו שם שמתקבל יותר התפלה

משום ששכינה שרויה למעלה ממתתו של חולה, דהא
אינו מביא הרדב"ו הא דר"ע אלא הא דרב דימי
בגדרים דף מ' דאמר כל המבקר את החולה גורם לו
שיחיה ומפרש בגמ' הגרמא שיחיה הוא בזה שמבקש
עליו רחמים שיחיה הרי דזה שמתפלל עליו נחשב
גורם שיחיה, אבל הרמב"ם אינו סובר שזה יכריע
העדיפות דאיכא תרתי בנחום אבלים, ל"מ כשהוא רק
קדימת זמן בעלמא אלא אפילו כשא"א לו לקיים אלא
אחת מהן שנמצא כשילך לנחום האבלים לא יוכל
לילך לבק"ח מ"מ הא אפשר להתפלל בביתו ועדיפות
התפלה אצל החולה פשיטא לו שאין בזה להכריע
התרתי דאיכא בנחום אבלים.

ומשמע לי שמצד האבל החי שייך לקיים גם ע"י
הטעלעפאן, אבל המצוה שמצד טובת המת לא שייך
אלא דוקא כשיבא לשם במקום שמתנוחמין או במקום
שמת, ואף מצד האבל החי נמי דאי עדיף כשבא לשם
שהוא גם מכבודו שזה עצמו הוא ג"כ ענין תנוחמין
כלשון ר"ע במו"ק דף כ"א כשמתו בניו והספידום כל
ישראל עמד ר"ע ואמר אתבנני שמעו אפילו שני
בנים חתנים מנחום הוא בשביל כבוד שעשיתם, וענין
הכבוד לא שייך ע"י הטעלעפאן, דלכן למעשה אם אפשר
לו לילך לבית האבלים שהוא קיום מצוה שלמה לא
שייך שיפטר בטעלעפאן, אך קצת מצוה יש גם ע"י
הטעלעפאן שלכן אם א"א לו ללכת לבית האבלים
כגון מחמת חולי או שהוא טרוד בסירדא דמצוה יש
עליו חיוב לקיים מה שאפשר לו יש לו לנחם ע"י
הטעלעפאן דג"כ איכא בזה מצוה ולא יאמר כי מאחר
שאינו יכול לילך לבית האבלים אין עליו שוב שום
חיוב כלל. וכה"ג כתבתי בתשובה ביו"ד ח"א סימן
רכ"ג לענין בקור חולים עיי"ש.

רב

שמואל בר יהודה שכיבא ליה ברחא אמרו ליה רבנן לעולא קום ניזיל נינחמיה אמר להו מאי אית לי גבי נחמחא דבבלאי דנידופא הוא דאמרי מאי אפשר למיעבד הא אפשר למיעבד עבדי אול הוא לחודאי גביה א"ל "ויאמר ה' (*אל משה) אל תצר את מואב ואל תחגר בם מלחמה וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה צרור את המדינים והכיתם אותם

מואבים עצמן לא כל שכן אמר לו הקב"ה לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן רות המיאביה ונעמה העמונית והלא דברים ק"ו ומה בשביל שתי פרידות טובות חס הקב"ה על ב' אומות גדולות ולא החריבן בתו של רבי אם כשרה היא וראויה היא לצאת ממנה דבר טוב על אחת כמה וכמה דהוה חיה

הגה [ב] לא יאמר חכם לא נפרעתי כפי מעשי או כיוצא בדברים אלו שאל יסחה סיו לטען (כן משמע בפרק מי שמחו ובהנהיג חלפסי טס) [ג] ואל יאמר חכם לאכל מה לך לעשות כי אי אפשר (ה) לשנות שזו בנידוף (א) דמשמע (א) הא אם אפשר לשנות היה עושה אלא יקבל עליו נצרכה הש"י מאהבה (ג"ס' שור שנגח דמשמע כן נעמלה):

שעני (א) דמשמע הא אם אפשר לשנות כו'. בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה איתא כן שלא רצה עולא ליתך לנחם אח רבי שמואל בר יהודה שאמר מה לי בתחמונין של בני ככל שאומרים מה אית לך למיעבד דמשמע הא אפשר למיעבד עבדי וזו היא גידוף. ורש"ל דחה זה מהלכה שאמר האל גם דוד המע"ה אמר כן האוכל להשיבו עוד דמשמע אם היה אפשר להשיבו היה עושה. ותמיהו על פה קדוש יאמר כן דשאיני גבי דוד שאמר למה זה אני אם האוכל להשיבו עוד דודאי כל טלדקי חפלות ואומות יש לו לאדם לעשות כדי לבקש שלא ימות לו מה ועל זה אמר דוד כיון שכבר מה לא יועילו האומות ועל זה סיים ואמר אני הולך אליו והוא לא ישוב אלי דלכאורה הוא דבר שאינו מענין השוכח לעבדיו טס אלא דהכי קאמר שמה האמרו דיועילו האומות שאזכה לראותו בעודו בחיים כשיקום זה הילך בתחיית המתים לזה אמר יודע אני שלא יהיה תחיית המתים בימי ועל זה אמר אני הולך אליו וגו' אבל אותן המתים שאומרים אל האל עמך כי מה לך לעשות אין אומרי' על החפלה כן אלא על האל שלא יצטרע טמא כיון שא"ל בענין אחר דמשמע הא אפשר בענין אחר היה עושה שפי' היה מצטרע טמא על שלא יהיה כרען האדם וזהו גידוף שכן הראוי להיות כרען האל יתברך לא כרען האדם וזה ברור לע"ד:

± א"ד יוחנן אין מנחמין רשאים לומר דבר עד שיפתח אבל שנאמר *אחרי כן פתח אויב את פיה והדר יען אליפו התימני

±± אמר רבי יוחנן "אבל כיון שניענע ראשו שוב אין מנחמין רשאים לישב אצלו

± אמר ר' יוחנן

אבל כיון שניענע ראשו שוב אין המנחמין רשאים לישב אצלו. פירש הרב ר' יצחק בן גיאת ז"ל כיון שהאבל אסור בנתינת שלום בזמן שפוטר את המנחמים שוחה כתלמיד השוחה לרבו ליתן לו שלום וזו היא פטירתו.

± הגה תמיד אני מתקשה בזה, ורבים כמוני, כאשר הולכים לנחם אבלים ועל פי רוב אין האבל מתחיל לדבר כלום עד שמדובכים אותו אי משום צערא דיליה ואי משום מפני יראת הכבוד, וכדומה ומבלי משים מתחילים תחלה כדיבור להביע השתתפרי בצערו ולדבר בשבחו של הנפטר, והרי זה נגד הלכה פסוקה באין חולק עליה.

וחשבתי להליץ ע"ז עפ"י הלבוש בסי' שע"ו שם סעי' א' שכותב להסביר טעמו של דבר שאין המנחמין רשאים לפתוח עד שיפתח האבל תחי' וז"ל: וטעמא דמסתבר הוא כלומר שהוא מתחיל להראות צערו שמצטער מאד על מתו ואחר כך מתחילין לנחמו, אבל מקודם אין שייך לנחמו דשמא אינו מצער על מתו עכ"ל, ואיכ"ל בתר טעמא, וכל היכא דמכירין שהוא כן מצטער, ומרוב צער יגון אין באפשרותו לפתוח תחילה בדברים, אז רשאים המנחמים לפתוח תחילה.

עוד חשבתי דיתכן שהדין הזה הוא רק בפתיחה רא' של ביאת המנחמים אצלו, כההיא דאיוב שילפינן משם הך דינא כמו"ק דף כ"ח ע"ב, אבל כל שהאבל פתח כבר לדבר לפני מנחמים, תו המנחמים הבאים אחריהם אין צריכים כבר לחכות שיפתח תחילה בדברים ואני לומד זאת מלשוננו של הטור שם כותב וז"ל: ואיכ"ל נכנסין עם האבל לביתו והוא מיסב בראשו וש"ץ אומר נשאלו רבנן טעמא ואבל אומר ברוך דיין האמת וגדולי החכמים מנחמין כל אחד ואחד כפי מה שרואה לדרוש בנחמה עיי"ש ובפרישה, הרי לנו שלצאת ידי זה שהאבל צריך להתחיל לדבר תחילה יוצאים עיי"ו שהאבל התחיל כדיבור ואמר ברוך דיין האמת, אך צריך שיאמר זאת לאחר הקבורה שאז יכולים כבר לנחמו, ומספיק זאת על כל הבאים אחריהם לנחמו ויודעים מזה.

וראה זה מצאתי בספר פאר הדור ח"ד הערה 108 שהרה"ג ר' מאיר גריינימן מעיד וכו' על הגאון החזו"א ז"ל, דכשהלך לנחם אבלים היה החזו"א לפעמים פותח בדברים ראשון לפני שהתחיל האבל כשהבחין איך קשה לאבל לדבר מעוצר יגון מיראת הכבוד ע"ש, הרי לנו מעשה - רב איך שהתנהג בזה הלכה למעשה ואשר יש בזה סיוע רב לדברינו האמורים [ונדאי להעיר גם זאת דעל לשון "אין רשאים" מצינו בכמה מקומות בתוס' שמבארים שהכונה רק שאינם מחויבים, יעוין בתוס' קדושין דף ל"ג ע"א וע"ב, וחולין דף נ"ד ע"ב ד"ה אין, וערכין דף כ"ח ע"ב ד"ה אומדין עיי"ש].

‡ ואמר רבי יוחנן 'הכל חייבין לעמוד מפני נשיא חוץ מאבל וחולה ואמר ר' יוחנן 'לכל אומרים להם שבו חוץ מאבל וחולה

ה"ג ר"ח לרבך לומרים להן שבו חוץ מאבל וחולה. פירוש תלמידי חכמים שעומדין לריך לומר שבו אבל וחולה אפילו עמדו אין לריך לומר שבו ולא די שעמדו שאין לריבין לעמוד ואם קן פשיטא שיטבו בלא רשות :

‡ פמג (רף כו ע"ב) אמר רבי

יוחנן אבל כיון שנענג ראשו שוב אין מנחמין רשין לישב אללו ואמר רבי יוחנן הכל חייבין לעמוד בפני נשיא חוץ מאבל וחולה אמר רבי יוחנן לכל הצימוד לומר שב חוץ מאבל וחולה דמשמע שב בחוליות שלך שב בחולי שלך

± (אין אבל או חולה חייבים לעמוד אפילו מפני נשיא) :

ב' ה' הבא לכבוד את חבריו ולקום מפניו ואמר לו שב אלא א"כ הוא אבל או חולה דמשמע שב באבילות שלך שב בחולי שלך :

ת"ר *יכשהוא עובר

בשורה לנחם את אחרים סגן ומשוח שעבר בימינו וראש בית אב ואבלים וכל העם משמאלו *יכשהוא עומד בשורה ומתנהם מאחרים סגן מומים וראש בית אב וכל העם משמאלו אבל משוח שעבר לא אתי גביה מ"ט הלשא דעתיה סבר קא חדי בי א"ר פפא ש"מ מהא כתניתא תלת שמע מינה *היינו סגן היינו ממונה ושמע מינה 'אבלים עומדין וכל העם עוברין ושמע מינה 'אבלים לשמאל המנחמין הן עומדין ת"ר בראשונה היו אבלים עומדין וכל העם עוברין והיו ב' משפחות בירושלים מתנרות זו בזו זאת אומרת אני עוברת תחלה וזאת אומרת אני עוברת תחלה התקינו שיהא העם עומדין ואבלים עוברין : (הור והלך וסיפר סימן) : אמר רמי בר אבא החוויר רבי יוסי את הדבר ליושנו בציפורי שיהיו אבלים עומדין וכל העם עוברין ואמר רמי בר אבא התקין רבי יוסי בציפורי *שלא תהא אישה מהלכת בשוק ובנה אודיה משום מעיטה שיהיה ואמר רמי בר אבא התקין ר' יוסי בציפורי 'שהיו נשים מספרות בבית הכסא משום ייחוד אבר רב מנשיא בר עות שאילית את רבי יאשיה רבה בבית עלמין דהוצל ואמר לי 'אין שורה פחותה מעשרה בני אדם *ואין אבלים מן המניין בין שאבלים עומדין וכל העם עוברין בין שאבלים עוברין וכל העם עומדין : כשהוא מתנהם ב' : איבעיא להו כי כנתם הוא אחרני היכי אמר להו ת"ש והוא אמר תתנהמו היכי דמי אילימא כי כנתמי אחרני לדידיה אמר להו איהו תתנהמו נחשא קא רמי להו אלא לבי כנתם לאורני אמר להו תתנהמו ש"מ :

‡ כהן גדול *דן ודנין אותו מעיד ומעידין

אותו *חולץ וחולצין לאשתו ומייבמין את אשתו אבל הוא אינו מייבם מפני שהוא אסור באלמנה *מת לו מת אינו יוצא אחר המטה אלא הן נכסין והוא נגלה הן נגליין והוא נכסה ויוצא עמהן עד פתח שער העיר דברי ר"מ רבי יהודה אומר 'אינו יוצא מן המקדש משום שנאמר *ומן המקדש לא יצא *יכשהוא כנחם אתרים דרך כל העם עוברין בזה אחר זה והממונה ממצעו בינו לבין העם *יכשהוא מתנחם מאחרים כל העם אומרים לו אנו כפרתך והוא אומר להן תתברכו מן השמים *יכשמברין אותו כל העם מסבין על הארץ והוא מיסב על הספסל

